

304

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE”

304

VICTOR KERNBACH

Dacă totuşi noaptea...

CIUDATELE MIGRAŢII

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: DUDA VOIVOZEANU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

*Citiţi
începînd din numărul viitor
al Colecţiei romanul
ştiinţifico-fantastic
de aventuri:*

„ALO, POLIŢIA? ARESTAŢI RAZA ALBASTRĂ!"

de Viorel Burlacu

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XIII
15 iulie 1967

VICTOR KERNBACH

Dacă totuşi noaptea...*

— Măcar să presupunem ! am spus eu, cu toate că mă plictisisem.

— De ce să presupunem ? zise ea. N-are nici un rost să presupunem ce nu știm. Și uiți că noaptea trebuie să dorm.

Doctorul bea cafea, lăudînd-o în tăcere. Se uita la cafea cu interes, după aceea se uita la noi. Totuși mai tîrziu interveni :

— Poți să presupui ce vrei. Presupunerile sînt un cîștig.

Încurajat, am zis repede :

— Ia gîndiți-vă că o minge (și am căutat stăruitor o metaforă sau ceva apropiat, dar n-am izbutit să găsesc nimic)... o minge ! am adăugat, o minge rotundă de fotbal care, bine țintită de bocancul centrului înaintaș (așa am spus, necunoscînd alt termen mai specific), în loc să intre în poartă ar rămîne suspendată în aer. Ce s-ar întîmpla cu cele două echipe, cu arbitrul, cu o sută de mii de spectatori ?... Telespectatorii pot crede că e un defect de transmisie, dar cei din tribune ?

Rîzînd, doctorul spuse :

— Asta nu se poate presupune.

Ea nu rîse, dar zise la fel :

— Cum s-ar putea presupune ! și adăugă : Ești astenic.

— De ce ? s-a auzit în odaie și nu sînt sigur nici azi dacă a întrebat-o doctorul sau am întrebat-o eu.

— Pentru că fotbalul, zise ea, are legile lui. O minge nu poate să rămînă în aer ! Apoi mă întrebă : Crezi că mi-ar sta bine o poșetă *olive* la rochia care-i gata vineri ?

— Da, am zis. Cred că da... Dar — și am făcut o pauză — dacă cineva cu alt unghi de refracție a luminii, aflat întîmplător deasupra stadionului și, îți dai seama, invizibil, ar apuca mingea fie pentru că l-a deranjat, fie pentru că vrea să rîdă ?...

Ceea ce m-a mirat (și pot spune că din clipa aceea m-am împrietenit definitiv cu doctorul care pînă atunci nu știam dacă

---

* Cu această povestire s-a inaugurat în toamna anului 1966 „Cenaclul marțienilor" *(n.r.)*.

vine pentru mine sau pentru ea sau pentru că la anumite ore n-are ce face acasă) a fost glasul lui schimbat. El a ridicat o mînă în sus, exclamînd :

— Stai !

Ea s-a uitat indiferentă pe geam la un avion care semnaliza în aer apropiindu-se de aeroport, apoi a ieșit fără să spună dacă se mai întoarce sau nu. Dar cînd s-a întors cu o batistă care-i trebuise nu știu pentru ce, fiindcă n-a întrebuințat-o toată seara decît după întîmplarea pe care n-avea cum s-o prevadă, și cu atît mai puțin să prevadă că va avea nevoie tocmai atunci de batistă, a zis :

— Și ce dacă ! apoi i-a comunicat doctorului : Nu știu ce are omul ăsta, că în ultimul timp m-am și gîndit dacă n-o să înnebunească. I-a intrat în cap că am mai fost vizitați de niște marțieni sau știu eu de cine, care vor să mai vină... Ce zici de asta ? !

Mi-am mușcat buzele.

— Ea nu vrea să înțeleagă ! am strigat. Doctore, există dovezi materiale. Mi se părea caraghios să conving pe alții de ceea ce ei nu aveau nevoie și totuși am spus : Uite, să-ți citesc un text vedic ! și, răscolind în sertar, am găsit o fișă pe care am citit-o. Ea o știa, doctorul nu. Era vorba de o evidentă astronavă, venită din spațiul cosmic și întoarsă în el. I se descria chiar modul de funcționare.

După aceea doctorul zise :

— Nu știu dacă textul e autentic. Cîți fantaști nu inventează texte găsite în sticle !

Am zis rece :

— Poți să controlezi. Caută-ți un sanscritolog.

Ei i se păru că l-am jignit pe doctor și vru să repare :

— Chiar dacă textul e autentic, tot nu văd nimic extraordinar ! zise ea. Legende. Visurile oamenilor...

— Legende, da ! am spus eu. Dar nu visuri, aici cel puțin nu visul este... Omul e un imitator, cîteodată genial, da. Chiar el se laudă că fură secretele naturii. Le imită, uneori le perfecționează, dar modelul ? Modelul era pasărea, și unde-i aici pasărea ? Icar și-a făcut aripi, ei și ?

— Chiar tu mi-ai spus că Etana a zburat călare pe vultur ! zise ea.

— Stai, lasă-l pe Etana ; deși... mi-am adus eu aminte și am urmat cu încîntare : Vultur — vultur ! dar Etana vede la un moment dat Pămîntul ca discul Lunii... auziți, ca un disc !

— În definitiv, treaba ta ! zise dînsa. Crede ce vrei.

— Nu ! zise atunci doctorul. Nu crede el orice. Știu bine că nu crede orice.

— Cum o să cred orice ! am zis. Sînt însă enigme care...

— Și ce folos dacă le dezlegăm ? mă întrerupse ea.

— Greu de spus, zise doctorul.

— Vezi ! îmi reproșă ea ; apoi, despre mine : Își consumă viața cu prostii în loc s-o trăiască. Într-un restaurant ferească sfîntul să intre, o muzică de dans nu-l atrage. Sînt sigură că nici mașină n-o să avem... Și mai știe el de ce a trăit ?

— Nu vreau să te mîhnesc, dar știu ! am zis în silă, însă ea nu încheiase :

— El moare să afle ce-i cu terasa din Baalbek, ce e cu tava aia din Salvador și cine mai știe ce... Stați că sună!

Într-adevăr, suna. Ea se duse să deschidă.

— Ce-i cu terasa? întrebă doctorul.

Am scos din sertar niște fotografii. Lespezile din care e făcută păreau neverosimil de uriașe față de oamenii fotografiați alături.

— Vezi, doctore, am spus eu: unele blocuri au cîte o mie cinci sute de tone. Cine le-a ridicat și cum?

— Nu cumva, zise doctorul nesigur, ca la piramide?

— Cu o greutate de o sută de ori mai mare la fiecare bloc?! și am început să zîmbesc, adăugînd: Nu se poate realiza practic decît cel mult o tracțiune, dar te întreb cu ce? Și la urma urmei, ce facem acum, prelegeri? Dovezi sînt sute. Ahuramazda pe stînca de la Behystun, cînd îl salută din zbor pe Darius ține mîna stîngă pe un fel de manșă...

— Manșă? zise doctorul mirat.

I-am arătat o reproducere a basoreliefului și a rămas cu privirea pierdută. S-a uitat la ceas și n-aș fi vrut să plece tocmai acum. Printre fotografii aveam și tava din Salvador, pe care sînt înfățișați niște antropoizi zburînd în niște trabuce pe deasupra unor palmieri. Aveam și altele, dar nu mai îndrăzneam să-mi obosesc musafirul. Ușa însă se deschise și intră nevastă-mea însoțindu-l pe funcționarul de la poștă, un foarte bun amic. Doctorul nu-l cunoștea decît vag.

— Știi ce discutam? zise ea. Ai să rîzi de noi...

— N-am să rîd, zise funcționarul de la poștă. Despre rochii și coafuri?

Dar sună altcineva și se duse să deschidă tot ea. Auzind vocile, am înțeles cine venise: erau vărul meu și nevastă-sa, acești doi oameni care-și consumă toate orele libere la rummy sau pocker, își fac slujba cu onestitate, dar fără o secundă de pasiune, primele trimestriale și le cheltuiesc la restaurant, citesc un roman de dragoste pe semestru și de fiecare dată cînd ies duminică seara de la cinematograf își spun că s-a mai scurtat cu o săptămînă timpul de economii pentru un autoturism. De fapt, vărul meu nu mai citea nici măcar o dată pe semestru, fiindcă avea autoturism de anul trecut.

Soția mea îi conduse prin hol, zicînd:

— Bine că v-ați îndurat, că la noi e plină casa de marțieni!

— Vai! mi-am zis, auzind această duioasă ubicuitate a simbolului.

Vărul meu răspunse întrebînd în ce vas se pot pune lalelele (bîlbîit cuvînt, care ar deranja și releele unui calculator electronic!), adică cele cîteva lalele violacee pe care le adusese, apoi dădu mîna cu noi și îmi întinse un ziar.

— Ți-am adus un ziar, zise el zîmbind cu ironie îngăduitoare. E ceva cu niște semnale radio dintr-o stea. Știu că faci colecție!

Funcționarul de la poștă, prietenul meu, își îngădui să surîdă prima dată de cînd îl știam. Zic asta, fiindcă era totdeauna un ins liniștit și retras, cu o inteligență pe care și-o manifesta delicat, neștiind să bîrfească ori să ironizeze. Cineva, poate chiar doctorul, mi-a și spus că i se pare un om care parcă ascunde ceva, deși n-aș zice, fiindcă numai el nu putea fi omul planuri-

lor secrete, sau..., știu eu, poate o fi avînd ceva pe suflet. Dar nefiind nici infatuat, nici nehotărît, avînd o inimă bună de care se foloseau toți, ce ar fi avut de ascuns? Bineînțeles, medicii sînt mai sceptici. Eu însă țineam mult la el, și pentru că îmi devenise interlocutorul cel mai plăcut, mai cu seamă în ce privește toate ipotezele astea ale mele. Nevastă-mea nu că nu-l agrea, deși i se tot părea ciudată nepotrivirea între slujba lui măruntă și cultura întinsă. Dar omul, ca burlac fără obligații, nedoritor de lux, își trecea timpul citind. Poate că n-avea studii cu diplomă, ca să aibă funcții mai mari. Nu, nu puteam accepta ce mi-a spus nevastă-mea odată într-o doară: anume că n-o fi avînd recomandații prea bune. „Știi tu cine-i el? Ce, el e ca doctorul pe care-l știi pe de rost!?“ — zicea ea, dar asta era o exagerare a ei. Deși, de dragul exactității, trebuie să adaug că omul vorbea cu un ușor accent străin sau mai bine zis vorbea mult prea corect și se știe că vorbitorii autentici ai unei limbi nu vorbesc niciodată așa de corect gramatical și fonetic ca străinii care o învață bine din cărți.

Acum, fiindcă pînă și funcționarul de la poștă zîmbise (nu știu, pentru mine, pentru vărul meu...), am pus ziarul deoparte, prefăcîndu-mă neinteresat. Iar soția vărului meu spuse:

— Dacă poimîine nu plouă, mergem la munte.

Doctorul stătea rezemat de fereastră și privea locul. Fără să părăsească priveliștea, care probabil îl odihnea, zise alene:

— S-ar putea să mai fi fost pe Pămînt. La urma urmei de ce să nu umble prin spațiu și alții dacă am început și noi...

Am vrut să mă bucur. Totdeauna cînd începi să dezlegi enigme, pentru că le dezlegi în chip dezinteresat, în loc să te desfătezi ca rîma la soare sau ca filistinul pe ringul de dans, simți nevoia să te bucuri cu altul. Doctorul însă adăugă pasiv:

— Totuși, o revenire mi se pare mai puțin probabilă. Dacă au venit, puteau să rămînă. Mi-ai arătat documente din care poate rezultă că au plecat, nu însă...

— Dar sînt promisiuni! am zis înfierbîntat.

— Ei, știu, știu! nu m-a lăsat să închei. Știu. Simbolul ăsta mesianic al întoarcerii aparține mai tuturor credințelor... Și ai să zici că pot veni alții. Pot. Dar cu ce probabilitate? Odată la un milion de ani? Mulțumesc.

Aș fi vrut să am la îndemînă într-un tabel sinoptic concentrat măcar toate dovezile pe care le știam eu. Numai așa, ca să i le arăt deodată, să calculăm, să-l conving. I-am și spus. A răspuns cam rece, poate plictisit:

— Și la urma urmei, chiar dacă aș admite prin absurd ipoteza promisiunii, mă rog, și că ei ar veni peste un an sau peste un mileniu, cu ce ne-am alege? N-avem noi viața și treburile noastre ca să nu mai fim nevoiți să ne gîndim numai la venirea lor? Să zicem că ar fi să vină. Or să vină, or să vadă că Pămîntul e ocupat și poate or să se ducă. Presupunerea lui Wells mi se pare ridiculă... Chiar dumneata spui mereu că o civilizație cosmică superioară — iar una inferioară nici nu e capabilă de călătorii — n-ai zis așa? nu poate nutri intenții criminale. E limpede. Așa că sînt liniștit.

Am rîs. M-a întrebat din ochi de ce rîd. A trebuit să-i mărturisesc, deși voisem să tac. I-am spus:

— Cînd mergi pe stradă și calci o furnică, observi că ai călcat-o ?

Doctorul mă privi atent, apoi zise :

— Înțeleg ce spui. Nu sînt chiar așa de nătărău ca să fiu idilic. Totuși nu uita că cine pleacă de pe planeta lui spre alta e pregătit să fie atent și la furnici...

— De multe ori așa este, zise funcționarul de la poștă.

Doctorul îl privi scurt, surîse afabil și reluă, mai ales că între timp, în camera cealaltă, începuse între nevastă-mea, vărul meu și soția lui un pocker cu mînă moartă, fiindcă dintre noi ceilalți nici chiar doctorul nu juca.

— Dacă am intuit, zise doctorul, poate că ai dreptate. Uneori mă faci și pe mine să mă opresc la niște confruntări care altădată nu mi-ar fi dat prin minte nici în vis. O pacientă a mea a fost bătută săptămîna trecută aproape mortal, în lift, de o vecină.

— De ce ? a întrebat funcționarul de la poștă.

Doctorul ridică din umeri :

— Pentru unii dintre noi e mai greu de înțeles. Soțul vecinei s-a culcat cu pacienta mea. Vecina i-a prins. El e în derută : nevastă-sa a cumpărat mașină, cealaltă îl iubea mi se pare și-i făcea tot felul de daruri, din banii soțului ei.

— Se întîmplă ! zise funcționarul de la poștă ; eu tăceam.

— Am aflat și eu că se întîmplă, zise doctorul cu dezgust. I-am făcut pacientei mele reanimare. După ce s-a făcut bine, se răzbună pe soț, bineînțeles, nu pe amant, care a spălat putina de pe cîmpul de bătaie. Alții consumă ore fără număr în cîrciumi sau își spun anecdote insipide sau se ciorovăiesc o săptămînă ca să afirme sau să infirme genialitatea bocancului unui student care nu mai învață fizică din cauza antrenamentelor, dar pierde și jocul... Uite, totdeauna pătesc așa din cauza dumitale, îmi spuse doctorul cu umor. Mă faci să țin discursuri.

— Omul n-are un pic de orgoliu, e încă barbar, zise funcționarul de la poștă.

Nu eram convins, fiindcă știam că omul tinde să fie mai presus de semenii săi, tinzînd de fapt să fie mai presus de sine. Căci omul în intimitate cînd e filistin se dorește ministru, cînd e pasional se dorește erou, cînd e intelectual se dorește supraom și cînd e mistic se dorește zeu. Eu le-aș fi spus prietenilor mei asta, întrebîndu-mă față de ei dacă acest orgoliu nu trebuie căutat cumva în memoria genetică a ființei omenești, ca un reflex străvechi, dacă admitem că odinioară oamenii s-ar fi alimentat intelectual ori poate chiar s-au amestecat biologic prin fraternizare cu alte ființe. Dar cum eram să-i întreb așa ceva !

— Și dacă totuși, am zis eu ca să zic ceva, dacă totuși în noaptea asta care vine, cum stăm noi la geam, o astronavă...

Doctorul m-a întrerupt :

— Știi, zise el, am vorbit deunăzi cu prietenul nostru, știi care... omul e astronom. Mă lasă să mă uit prin telescoapele lui din amiciție, dar rîde pînă și de cuvîntul paleoastronautică.

Atunci am zîmbit acru, zicînd :

— Pentru că asta e istorie, și el nu-i decît un contabil de stele, atîta tot.

— Ești răutăcios! zise doctorul. Vrei să mă faci să mai țin un discurs, dar uite, nu-l țin.

Nu mă miram de loc. Aproape toți oamenii gîndesc confortabil. Intuind dificultatea înțelegerii unor fenomene insolite, ei se feresc la timp. A zis și poetul că ești nebun cînd le-nțelegi, așa că de ce să înnebunească lumea gîndind?

Doctorul mi-a surprins gîndul. Al naibii doctor! Mi-a spus cu liniște falsă:

— Uite ce frumos sună: patru rîndunici, două mari și două mici. Și ce comod! Trăiești șaizeci de ani pînă la pensie și te-ai ales cu ceva. Dumneata nu te alegi cu nimic. Visezi marțieni pînă ai să vii la mine într-o zi să-ți dau carbaxin.

Seara a continuat să treacă, în vreme ce noi trei am stat de vorbă despre poeții pe care-i iubim. „Ar trebui un cîntec încăpător precum foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare!" — spunea cu beatitudine doctorul. Dar, ce să-i faci, releele celor vreo cincisprezece miliarde de neuroni stăteau în priză funcționînd. Mi-am adus aminte și am strigat numaidecît:

— „Și căi de mii de ani treceau în tot atîtea clipe"!

Doctorul zîmbi. Zise:

— Acum parcă văd că-mi spui că Eminescu a intuit racheta fotonică. Nici așa!

Am aruncat o privire către funcționarul de la poștă, bunul meu prieten, care acum se uita liniștit la fotografiile de pe masă. I-am răspuns doctorului:

— Voiam să spun cu totul altceva, voiam să spun că știința fără intuiții e vax, e contabilitate de zarzavagiu..., ca și știința fără știință. Doctore, nu sînt agnostic, însă...

— Am zis eu că ești agnostic?! se miră el.

— Nu. Dar uite, îți aduci aminte din liceu disputa asupra primului monument de limbă românească...

— Scrisoarea boierului Neacșu? întrebă funcționarul de la poștă.

— Nu, am zis eu. Vestitul „torna, torna, fratre".

— A, zise funcționarul de la poștă. Strigătul ostașului din armata lui Comentiolus.

Doctorul nu spuse nimic, doar zîmbi.

— Ani de zile, am zis eu, o mulțime de istorici și lingviști au catalogat propoziția drept comandă militară și toți au fost mereu de acord, pînă și-a adus aminte unul că în nici o armată nu se comandă cu „frate". Probabil era singurul dintre ei care-și făcuse stagiul militar.

— Vrei să spui, zise doctorul, că filologii citesc textele ciudate și că discută în ele aoristul și sinecdoca... Poate!

— Interesele sînt diferite, zise funcționarul de la poștă. Și e normal.

Doctorul era acum bine dispus. Vru să ne spună ceva, sau eu am vrut să le spun lor ceva, dar acum nu mai țin minte ce, fiindcă cei care jucau pocker strigară ceva toți deodată. Am deschis repede ușa. Atunci vărul meu a mai strigat singur:

— Veniți la televizor, nu știu ce s-a întîmplat!

Ne-am dus toţi trei. Televizorul mi s-a părut dereglat, însă prietenul meu, funcţionarul de la poştă, zise după o clipă că nu i se pare să fie nimic anormal. Ştiind că se pricepe, nu l-am mai luat în seamă pe vărul meu, care zicea:

— De cînd ţi-am spus să-ţi pui o antenă ca lumea! Acum o să pierdem varietăţile.

— Varietăţi se găsesc oricînd! glumi doctorul, în timp ce eu umblam la butoane. Dar televizorul nu se putea totuşi regla şi nici studioul nu anunţa că s-ar fi defectat transmisia. Nu ştiu ce vuia în difuzor, sau nu în difuzor. Am vrut să-l închid, însă doctorul m-a oprit cu un gest şi mi-a arătat fereastra. Am înţeles (sau poate n-am înţeles) şi am deschis fereastra, ca să ne dăm seama că vuietul venea de afară. Ne-am uitat jos, de la etajul al nouălea: intervalul dintre blocuri şi stradă se umpluse de lume. Era larmă. Mulţimea venea spre lac. Am zis:

— Iese lumea de la vreun meci.

Dar vărul meu mă privi cu milă:

— Astă seară n-a fost nicăieri în oraş nici o competiţie.

M-am uitat spre lac, apoi fără să vreau m-am uitat în sus. Undeva sub Ursa Mare se mişca încet o lumină verzuie. Am privit atent împreună cu ceilalţi.

— Nu poate fi stea, am zis, fiindcă se mişcă!

— Probabil un satelit, zise funcţionarul de la poştă.

Doctorul întrebă:

— Dar mulţimea?

— Nu ştiu, am zis eu. Totuşi parcă e prea mare pentru un satelit aşa cum se văd ei cu ochiul liber... şi se mişcă altfel; şi iar m-am uitat la mulţimea de jos. Televizorul însă bîzîia şi el, imaginea nu se arăta. N-am mai încercat să-l reglez.

Soţia vărului meu îşi aduse aminte de ceva şi spuse îngrijorată:

— Gigel, „Fiatul" nostru n-o să-l zgîrie lumea?

Vărul meu zise:

— M-am uitat. Nu, iubito!

Tot atunci însă doctorul mă apucă de braţ şi spuse:

— Uitaţi-vă cum scapără!

Luminiţa crescuse cît o stea de mărimea întîia şi scăpăra într-adevăr un fel de fulgere verzi. Vărul meu privi indiferent şi zise:

— Iluzie optică.

Cele două femei se retraseră de la fereastră. După un minut, nevastă-mea rosti ca după o revelaţie:

— Acum înţeleg: s-a lansat în Lună o cosmonavă cu oameni. Asta e!

— S-ar putea! zise doctorul. Deşi nu cred...

— Poate că nu, adăugă funcţionarul de la poştă.

În aceeaşi clipă, din televizor se auziră cîteva grupuri de sunete neînţelese, şi lumina ecranului parcă se fixă, lăsînd să treacă peste ea nişte umbre. Dar trecură alte minute şi nu se iviră nici crainicul, nici cortina. Jos se auzeau nişte zgomote mecanice şi un huruit metalic pe diferite tonuri. Am încercat să mă uit. Nu vedeam prea bine şi mi-am adus binoclul, un binoclu foarte bun, cu care privesc uneori Luna. Abia atunci am putut desluşi că se opriseră pe malul lacului nişte camioane militare, ba chiar şi tancuri.

Pe camioane erau instalate lunete astronomice și încă ceva, poate radar mobil. Luîndu-mi binoclul din mînă și privind și el, doctorul zise emoționat :

— Un fel de sfîrlează cu lumini împrejur. Argintie.

Pentru că vocea doctorului tremurase puțin, vărul meu spuse :

— Ce naiba, doctore ? Tocmai dumitale ți-e frică !

Funcționarul de la poștă, prietenul meu, zise amabil :

— Emoția față de necunoscut nu e neapărat frică.

— Eu m-aș duce jos ! am zis atunci.

Soția mea veni lîngă mine, se lipi de mine și spuse cu mare mîhnire :

— Chiar acuma să mă lași singură ?

Dar vărul meu preciză :

— Să coboare dacă vrea ! Cu doamnele rămîn eu.

Nu știam ce să fac, însă doctorul pornise spre ușă, iar după el și funcționarul de la poștă, așa că m-am hotărît. Lifturile se blocaseră, cum se întîmplă totdeauna în clădirea asta cînd ai nevoie de ele. Doctorul murmură :

— Vă gîndiți la Wells ?

N-am mai răspuns nimic. Toți trei alergam pe scară în jos.

De la etajul al treilea ieși un vecin gras, care mă salută și spuse nervos :

— Ce-i, mă nene, cu pacostea asta ? Ori e bășcălie !

— Nu știu, am zis din fugă, iar doctorul tocmai atunci se opri, aducîndu-și aminte că are un tranzistor, pe care-l scoase din buzunar și îl deschise. Aparatul transmise :

„...Obiectul apărut deasupra orașului nu prezintă vreo primejdie. S-au mai semnalat obiecte similare și în alte puncte ale globului. Savanții consultați afirmă că poate fi vorba mai curînd de o experiență masivă efectuată cu baloane meteorologice de către o țară care pînă în prezent s-a aflat în afara cercetărilor spațiale și ai cărei oameni de știință au pregătit experiența în secret..."

Un bruiaj atmosferic tulbură cîteva secunde claritatea emisiunii, apoi crainicul încheie, făcînd apel la stăpînirea de sine. Puțin mai tîrziu, cînd ajunsesem afară și căutam să ne facem loc spre parc, tranzistorul doctorului transmise :

„Știrile primite în acest moment informează asupra unor ipoteze de ultimă oră cărora, dacă le-am da crezare, ar trebui să le admitem relatarea, semănînd atît de mult cu un roman de anticipație, că am asista totuși la o vizită a unei civilizații extraterestre. Așa sau altminteri, știrile sosite arată că toți savanții din lume sînt de acord că o civilizație care se deplasează de la o planetă la alta nu poate urmări, fără îndoială, decît scopuri pur științifice. Dat fiind că nu este nimic de natură să îngrijoreze, recomandăm încă o dată tuturor cetățenilor calm și stăpînire de sine. Cetățeni, părăsiți locurile aglomerate, reluați-vă în liniște activitatea. Oamenii de știință și armata se află la posturile lor !"

După alte cîteva minute, crainicul zise :

„Interpretarea făcută de alți oameni de știință, anume că aceste obiecte spațiale ar putea fi roboți teleghidați urmărind scopuri strict științifice pare cea mai aproape de adevăr. Trebuie menționat că opiniile asupra unei invazii cosmice, inspirate din romanele lui Wells, sînt simple fantezii. Oricum ar fi, viteza aces-

tor obiecte este atît de mare încît, intrînd în păturile dense ale atmosferei, ele riscă să se dezagrege. Cunoscutul savant specialist în domeniul..."

Urmă însă alt bruiaj, apoi din tranzistor năvăliră cîteva jeturi de sunete pe tonuri înalte. Izbutirăm să intrăm în mulțime.

— Fleacuri. Se fac experiențe! zise un bărbat cu o scurtă de piele și, aruncîndu-și țigara, se strecură spre clădiri.

Am stat acolo în mulțime, cu doctorul și cu funcționarul de la poștă, nu știu cît, o oră, sau trei, sau mai multe ore. Nu mai vorbeam. Pe țărmul lacului nu erau decît instalații de detecție și astronomii cu lunetele lor, specialiștii de la radar și alți specialiști, precum și cîțiva reporteri țăcănindu-și aparatele fotografice și de filmat printre cele două autobuze ale radioteleviziunii. Am observat cu mirare că obișnuiții gură-cască ce pot fi văzuți oriunde se întîmplă cîte ceva aici lipseau cu desăvîrșire. Oamenii stăteau neliniștiți și serioși. De pe aeroportul din apropiere decolară cîteva avioane cu reacție, unul după altul. Militarii, astronomii și ceilalți specialiști erau apărați de costume de protecție. Un glas de crainic rosti puternic dintr-un difuzor agățat undeva într-un copac:

„Sfătuim insistent pe cetățeni să se depărteze de lac!"

M-am uitat în sus: acum *sfîrleaza* se vedea bine cu ochiul liber, i se zăreau chiar hublourile luminate albăstrui și deodată cîteva jeturi verzi țîșniră în jos de sub ea. Dar nu se auzea nici un zgomot.

— Frînează! zise încet cineva lîngă mine.

N-am apucat să mă uit la omul care vorbise, fiindcă mulțimea de oameni se desfăcu, se clătină, izbucniră urlete înfiorate și fragmentele iregulare ale acestei mulțimi, văzute prin noapte ca niște monștri informi, se loviră unele de altele și se retraseră spre oraș. Mulți oameni intrau grăbiți în clădiri. Am vrut să rămîn cu cei doi prieteni acolo unde stătusem, dar cineva în costum de protecție ne făcu semn să părăsim locul, deși eram departe de mal. Doctorul parcă nu se dădea dus, dar fiindcă funcționarul de la poștă se îndepărtă docil și eu îl urmai, veni după noi și doctorul. Eram acum între două clădiri înalte, la vreo sută de metri de lac. Lume mai rămăsese.

Corpul cosmic necunoscut sau mai bine zis astronava nepămînteană era acum la înălțimea norilor. Părea că se leagănă ușor. Jeturile verzi nu se mai vedeau. Nu se auzea nimic, nicăieri, nici respirația noastră. Din cînd în cînd, din tranzistor țîșnea cîte un jet de sunete stranii, înalte. Atît. Nu bătea nici măcar vîntul. Noaptea era fără lună. Dacă n-ar fi fost luminile orașului, m-aș fi crezut într-o peșteră. Mi-au trecut prin minte crîmpeie din felurite conversații cu atîția sceptici, bolnavi de antropocentrism, care înecaseră toate enigmele istoriei într-un puhoi de simboluri, ca apoi să se intereseze mai degrabă de numărul și vîrsta țiitoarelor lui Ghinghis-han decît de ciudatele statuete din ceramică japoneză yômon sau de radiosursa CTA-102.

Cineva îmi atinse umărul. Am tresărit. O voce slabă, ca după leșin, spuse:

— Noi plecăm.

M-am uitat: vărul meu era lîngă soţia lui. Alături, cu un pardesiu pe umeri, tremura nevastă-mea, prima dată de cînd o cunosc, nemaifiind în stare nici să vorbească. Vărul meu zise:

— Plecăm cu maşina spre Ploieşti. Ce-o fi o fi!

Se duseră împleticindu-se printre blocuri şi-i mai văzui cînd descuiau portiera. Apoi motorul hurui usor şi automobilul trecu pe dincolo, spre nord. Într-un tîrziu, nevastă-mea izbuti să vorbească. Ea zise:

— Ce facem?

— Nimic, am zis eu. Stăm.

— Uite, şopti doctorul.

Mica mulţime de oameni, cîtă mai era, se mişcă din nou şi, fără voie, doctorul se trezi la cîţiva paşi de noi. Astronava se lăsa repede peste lac. Deşi eram departe, ne ferirăm din instinct. Dar la un metru de suprafaţa apei şi la doi sau trei metri de mal, astronava se opri. Hublourile albastre erau ovale. Difuzorul agăţat în copac tăcuse pînă adineauri, însă acum răbufniră din el într-o succesiune inegală mai multe grupuri de sunete pe tonuri diferite, nefiind totuşi nici paraziţi radiofonici, nici altceva ştiut. Nevastă-mea îmi spuse:

— Parcă ai fi cobit.

Tremura. Apoi începu să plîngă.

M-am gîndit la vărul meu şi la soţia lui. M-am întrebat dacă nu era mai bine să-i fi oprit, fiindcă nici unul dintre ei nu mai putea fi sigur pe volan. I-am şi spus soţiei mele:

— Păcat că s-au dus cu maşina aia a lor. Tu să fii liniştită, ţi-am mai spus că o civilizaţie care...

Dar prietenul meu, funcţionarul de la poştă, îmi atinse cotul. M-am uitat mai atent: o uşă a astronavei se deschidea fără zgomot şi o punte sau o scară se arcuia lin peste intervalul de apă. Apoi puntea sau scara se lipi de mal. De undeva de după clădiri, din mulţime, apărură în spaţiul gol doi bărbaţi păşind sigur şi calm direct spre astronavă. Nu aveau costume de protecţie sau altceva, erau îmbrăcaţi ca noi ceilalţi, deci nu erau dintre astronomii sau tehnicienii de pe mal. Cîţiva militari le ieşiră înainte, vrînd să-i oprească şi chiar strigînd la ei. Dar unul dintre cei doi făcu semn că vrea să treacă şi din cauza distanţei n-am văzut bine de ce militarii s-au retras numaidecît. Funcţionarul de la poştă se uită în jur, apoi la mine. Toată lumea din preajma lacului încremenise. Puteam să văd mai bine acum, luminilor oraşului adăugîndu-li-se lumina albastră a astronavei. Cei doi bărbaţi se opriră o clipă, uitîndu-se înapoi. Faţa unuia am zărit-o clar. Dacă nu era o halucinaţie, aş fi putut susţine că mai văzusem undeva figura aceea, foarte recent, ba că o ştiam chiar prea bine, însă aşa ceva mi se păru absurd. Totuşi nu m-am putut stăpîni să nu-i spun asta şi funcţionarului de la poştă, care acum era încordat, părînd că se gîndeşte la ceva anume. Nevastă-mea continua să plîngă cu faţa pe umărul meu. Îmi părea rău, dar ce puteam să-i fac! La urma urmei, nimic nu se întîmpla potrivnic logicii pe care eu însumi am apărat-o de atîtea ori. Acum era însă altceva: toate presupunerile mele se realizaseră, şi tocmai asta părea de neînţeles.

Cei doi se urcară pe punte şi trecură cu paşi liniştiţi pe ea pînă la astronavă. Mulţimea privea uluită. Se scurseră alte cîteva minute sau clipe. O lumină vînătă pîlpîi în conul uriaşei sfîrleze. Mi-am aruncat privirea spre nevastă-mea şi spre funcţionarul de la poştă, care stăteau imobili. Funcţionarul de la poştă îmi simţi privirea şi zîmbi. Nu era pe faţa lui nici un fel de nelinişte sau era prea multă şi nu se mai observa. Cei doi bărbaţi se zăreau încă în uşa astronavei străine. Unul se uita încoace, îl vedeam, era cel pe care crezusem că l-am mai văzut. Nevastă-mea întinse mîna într-acolo. Zise vag:

— Cine sînt ei?

Atunci, neliniştit, m-am uitat la ea, la prietenul meu de lîngă mine, la ceilalţi care mă înconjurau, şi deodată am întrebat tresărind:

— Unde-i doctorul?!

Apoi am rămas mut, uitîndu-mă fix la cei doi bărbaţi care tocmai intrau în astronavă.

CIUDATELE MIGRAŢII

Ce este refuzul? Depinde. Sau plictiseala, care e o virtualitate şi totuşi te roade mai rău decît obiectul cel mai dur? Aici însă nu mai putea fi vorba de plictiseală sau de refuz. Activitatea interesa pe fiecare şi fiecare ştia bine că e cu adevărat necesară. Cui? Asta rămînea de văzut. Nu aici se năşteau pasiunile dialectice ale despicării firului în patru, deşi el se putea despica şi în opt.

— Totuşi fructul muncii noastre, cum ar spune aceste făpturi obsedate de metafore şi simboluri, eu îl văd schimonosit! zise conducătorul echipei ciclului 214.

Biologul din aceeaşi echipă spuse:

— Oricît am vrea să-i ajutăm, ei uită tot ce li s-a demonstrat, reţin nişte repere secundare asupra cărora fantazează stupid, apoi îşi fac din apariţiile noastre nişte legi implacabile. Mă întreb dacă nu e mai nociv pentru ei aşa decît dacă nu ne-ar fi cunoscut de loc...

— Nu! zise fizicianul. O parte din ce află izbutesc să folosească, deşi nu toate lucrurile.

— Dar ei le sînt revelaţii fără sens practic! zise un istoric care era de faţă.

— Și asta trebuie evitat ? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— Nu trebuie evitat nimic dacă e bun pentru ei în rezultat final, zise psihologul echipei. Eu am fost totdeauna mulțumit de misiunile noastre.

— Numai că evoluția operează și asupra lor ca și asupra ta ! zise biologul. Progresul se efectuează cu sau fără sprijinul nostru.

Conducătorul echipei ciclului 214 spuse :

— Mai încercăm.

— Nu încercăm, continuăm ! zise psihologul.

— Riscuri pentru ei nu sînt. Pentru noi, dacă sînt, n-au importanță, zise conducătorul general al expedițiilor, apoi plecă de lîngă niște calculatoare automate și zîmbi eterat, adăugînd : Ei merită o evoluție mai rapidă. Oricine merită.

Un astru de incandescență platinată apunea la orizont și privirea unora se pierduse într-acolo. De undeva se risipea asupra unui perete curbat o involuție de sunete muzicale ca un final simfonic, iar această muzică, acum tinzînd să se stingă, se adresa și privirii în refluxul colorat dansînd pe perete.

— Și noi am fost ajutați, zise psihologul.

— Dar noi n-am transformat în mituri informația dăruită ! zise istoricul, apoi zăbovi asupra argumentului său, uitîndu-se la finalul muzical tot mai stins, cu sunete curgînd în amalgam din ce în ce mai simetric și cu mișcarea tot mai estompată a culorilor corespunzătoare ; fu nevoit să precizeze : Bineînțeles, noi am fost ajutați mai tîrziu, în alt stadiu...

Conducătorul general al expedițiilor spuse :

— Cine are idei mai bune să le argumenteze. Direct sau prin mașini

Psihologul zise aproape imediat :

— Trebuie schimbată metoda. Nu manifestare publică, de spectacol. Intervenție selectivă, prin anumite făpturi mai inteligente, cu efecte mai îmbelșugate. Ele vor înregistra mai mult și vor transmite mai sigur

— Fără primejdia mitului ? zîmbi istoricul.

— Fără, zise psihologul. Sau cu o primejdie minoră.

— Și ? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— Putem diviza echipa, zise conducătorul echipei ciclului 214.

— Două echipe ? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— Una în zbor, zise conducătorul echipei ciclului 214. Diviziunea va începe acolo, pe planeta lor.

— Așa a fost și altădată, zise istoricul. Diferă numai metoda.

— Ce epocă este acum la ei ? întrebă conducătorul general al expedițiilor și, fiindcă simți că biologul se pregătea să-i răspundă, zise : Nu de stadiu biologic. Ce epocă istorică ?

Istoricul solicită prin biocomandă un anume calcul uneia dintre mașini ; ceva mai tîrziu privi un arc luminos și spuse amuzat :

— Unii sînt stăpîni absoluți, alții sînt sclavi absoluți. Ucid și se reproduc. Nu cunosc nici măcar electricitatea.

— Scriu și citesc toți ? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— După ultimele informații ale sondelor automate, nu. Probabil ca și în timpul cercetării făcute de ciclul 213: numai unii, cei care inventează miturile.

Istoricul răspunsese nemulțumit; nici nu mai voia să dea alte amănunte.

— La urma urmei ce sînt miturile? întrebă însă un chimist care nu fusese ales pentru echipa ciclului 214.

— Miturile? Sînt fantazări încîntătoare în aria unor fenomene văzute și neînțelese de privitori. Exagerări și alterări de adevăr! Și istoricul, care spuse acestea, se retrase spre un ecran.

★

Un munte cu două capete, foarte greu accesibil, stîncos și de obicei tăcut, era cuprins de zarvă și gălăgie. Făpturi atîrnate de niște schele pînă atunci inimaginabile — făpturi obosite și înfricoșate — loveau cu ciocane grele în niște dălți, sculptînd pe stînca verticală figuri omenești în relief și semne cuneiforme. Imensul basorelief era aproape gata cînd, ascuns după stei, conducătorul echipei ciclului 214 surîse cam ambiguu, văzîndu-se pe sine într-o mică aeronavă deformată de sculptor cum zbura pe deasupra acestui puternic stăpîn terestru, numit așa de ridicul: Daraiavauș... În imaginea sculptată, conducătorul echipei ciclului 214 îl saluta cu mîna dreaptă pe acest Daraiavauș, iar stînga o ținea pe o manșă. De fapt, era o interpretare grosolană; manșa aceea exista numai ca un surplus de prudență, căci manevrele aeronavei se făceau mult mai lesne, prin biocomenzi directe, pur și simplu gîndind. Conducătorul echipei ciclului 214 rămăsese aici singur, trimițîndu-i pe ceilalți spre Orientul planetei, într-un soi de excursie documentară, de unde urmau să plece ca să se întîlnească toți undeva pe drumul spre Occident. Îi păru rău că acceptase argumentul istoricului, acum angajat în altă activitate împreună cu ceilalți. Acest argument putea fi bun, dar părea bun numai din punctul de vedere al făpturilor pămîntene, nu și din punctul de vedere al rațiunii civilizațiilor galactice mai consolidate. Ajutat de conducătorul echipei ciclului 214, Daraiavauș a izbutit să simtă mai ales suprafața unor adevăruri decît să priceapă adevărurile înseși, dar, om energic și, pentru condiția sa biologică încă primitivă, destul de isteț, l-a ucis pe unul din aceeași speță, numit Gaumata, un mag midian, și a devenit stăpînul Persiei, o țară din Orient. După aceea a înăbușit repede niște răscoale și a supus niște orașe, ajungînd fără întîrziere stăpînul unic — ceea ce se arăta acum și în acest basorelief monumental — al Persiei, Babilonului, Midiei (de unde era magul), Marghianului, Elamului, Egiptului (țară cu crize militare periodice), al ținutului parților, al Sciției și Sattagidiei. Ceea ce era totuși mai amuzant și accepta logica de alt profil a conducătorului echipei ciclului 214 putea fi doar pasiunea construcțiilor care se trezise în acest Daraiavauș: el clădise palate de locuit și palate în care trebuiau să locuiască cei care nu existau, adică zeii. Chiar presupunînd că zeii erau membrii expediției nepămîntene, cu atributele lor reale, locuințele pentru ei erau o aberație, întrucît speța și structura lor psihologică cereau cu totul alte condiții. Psihologul explicase limpede pentru ce ei înșiși erau considerați

stăpîni, însă conducătorul echipei ciclului 214 sau nu voise să accepte argumentul sau nici nu-l ascultase tot. Daraiavauș făcea schimb asiduu de mărfuri necesare tuturor acestor populații. Dar atît. Istoricul explica totuși că, pentru stadiul în care se găseau, supușii lui Daraiavaus făcuseră un progres. Poate... Deși ! Conducătorul echipei ciclului 214 zîmbi din nou de după stînca sa. Nu mai dorea să fie văzut. Aștepta să se sfîrșească munca, să se strîngă schelăria pentru ca apoi să decoleze în aeronava lui către Orientul planetei.

Îi era milă de miile de sclavi care trudeau anevoios și uneori se prăbușeau de pe schele. Trebuia să facă ceva pentru ei. Îi cuprinse într-un singur flux de idee și ordonă sistemului lor nervos să se precipite, să lucreze mai repede fără a mai simți oboseala. Și bineînțeles izbuti. În scurtă vreme, totul era gata, schelele fură desfăcute și aruncate treptat în prăpastia imensă. Oamenii se retraseră în văi. Era seară, soarele, care ziua era galben, acum se arăta mai mare și roșu la orizont. Stîncile se colorau diferit și cîntau în culori : le-ar fi trebuit o întregire sonoră, dar aici, pe a treia planetă din sistemul stelei galbene, nu avea cine s-o săvîrșească

Rămas singur, conducătorul echipei ciclului 214 intră în aeronavă, se ridică de la pămînt și apoi, planînd în dreptul stîncii verticale de sub cele două capete ale muntelui Behystun, ceea ce în limba locală înseamnă *țara zeilor*, se opri în văzduh și începu să descifreze inscripția cuneiformă scrisă din porunca lui Daraiavauș în trei limbi. Lectura dură o clipă, însă conducătorul echipei ciclului 214 nu-și putu refuza plăcerea de a citi mai încet textul de la sfîrșitul trufașului pomelnic : „Iată ce am săvîrșit eu într-un singur an, din voia lui Ahuramazda. Ahuramazda m-a ajutat și alți zei care sînt. De aceea m-a ajutat Ahuramazda și alți zei care sînt, căci eu n-am fost ticălos, n-am fost mincinos, n-am fost amăgitor, nici eu, nici neamul meu."

Conducătorul echipei ciclului 214 zbură spre răsărit, zîmbind îndelung. Lăudîndu-se, Daraiavauș îl invoca recunoscător anume pe el, sub numele caraghios de Ahuramazda, ceea ce înseamnă Înțelepciunea Preaînaltă. Amuzat de porecla sa, Ahuramazda ar fi dorit să rîdă cu zgomot, cum fac pămîntenii, însă fiziologia sa filtrată mult timp de evoluție nu-i îngădui acest lux. Iar din soarele roșu se mai vedea un segment de cerc, nu mai mare decît a opta parte din circumferința totală.

★

— Nu cred că am reușit mare lucru ! zise conducătorul echipei ciclului 214. Facem niște experiențe prea puțin folositoare.

— Noi am găsit teren mai prielnic, răspunse psihologul. Un om stabilit într-o colonie doriană din această lungă peninsulă cu forma unui picior omenesc abia s-a întors din Egipt, unde a lucrat odinioară echipa ciclului 213 și unde au poposit, după niște dovezi descoperite, și alte civilizații cosmice.

— Ce fel de om ? întrebă conducătorul echipei ciclului 214. Ca și Daraiavauș ?

— Nu, de loc! zîmbi psihologul. Înțelege fenomenologia elementară aproape tot așa de corect ca vechile noastre mașini de calcul din muzee. Îți dai seama că pentru acești oameni asta e imens!

— Are vreun nume? întrebă conducătorul echipei.

— Îl cheamă Pitagora, zise fizicianul. Se gîndește în noțiuni matematice. M-a încîntat!

— Nu știu însă de ce nu vrea să spună tot ce știe nici măcar elevilor lui, zise istoricul.

— Inventează mituri? întrebă conducătorul echipei. Eu am devenit Ahuramazda și mi-a părut rău că nu știu să rîd.

— Aproape de loc. Sau chiar de loc! zise psihologul.

— Cum de loc? zise istoricul. Vorbește de Zevs, care este ceea ce numesc ei toți zeu sau zeul maxim.

— Nu! zise psihologul. Cuvintele lor rudimentare sînt strivite mereu de ambiguități. Zevs înseamnă de fapt *viață*.

— Viață? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

— Da, zise psihologul. Viață. Acest Pitagora s-a inițiat în Egipt și a fost încununat după obiceiul lor cu rangul de mare sacerdot, deși era străin.

— Adică un mit? întrebă conducătorul echipei.

— Am vorbit noi cu el, zise psihologul. Nu. O formulă!

— A explicat teorema unghiurilor triunghiului și a compus un excelent tabel de calcul zecimal! adăugă fizicianul. Știe să transmită chiar idei în nuclee sintetice prin biofluxuri.

— Și? întrebă conducătorul echipei.

— Comunică idei simple în limbajul barbar pe care-l poate folosi, dar care sună în două sensuri, amîndouă simetrice și utile! zise din nou psihologul. De pildă: *obișnuiește-te să nu te porți irațional în nimic*; sau: *nu face nimic din ceea ce nu știi*. El își învață discipolii că evoluția gîndirii are patru stadii, peste care nu poți sări...

— Am auzit asta, zise istoricul. Dar presimt un început de mistificare, fie și mai subtilă.

— În ideea lui, de loc! spuse psihologul. Nu uita pentru cine gîndește acest Pitagora: semenii lui l-ar înțelege oare direct?

— Și ce fel de stadii? întrebă istoricul fără interes. N-am mai ascultat amănuntele...

— Patru, zise psihologul. Pregătirea, purificarea, desăvîrșirea și vederea de sus.

— Interesant! zise conducătorul echipei ciclului 214.

— Mai mult decît mă așteptam! exclamă fizicianul.

— Chiar mai mult decît ar fi calculat cele mai bune mașini clasice... Iată surpriza! zise psihologul. Știți cum consideră acest Pitagora că o ființă rațională ia cunoștință de lume și de adevăr? Pe patru canale de informație: inteligența, cunoașterea, intuiția și sentimentul.

— Mereu cifra 4! zise cu insatisfacție istoricul. Iarăși mit.

— Nici un fel de mit, zise psihologul. Gîndire matematică.

— Nu constat! zise istoricul.

— Ba da, zise psihologul. El e totuși un naiv, un geniu barbar. Să-l întrebăm pe istoric cum erau strămoșii lui și ai mei în stadiul corespunzător!... Patru. El zice că baza numerelor este 10,

dar că esenţialul acestei baze e 4, căci, gîndeşte el, dacă 1 şi cu 2 şi cu 3 şi cu 4 egalează 10, baza reală e 4. Ce vrei, e bine şi aşa! El mai spune: *Cînd vei fi stăpîn deplin pe această deprindere* — şi probabil se referă la sistemul lui de educaţie psihofizică —, *vei cunoaşte structura*... mă rog, *a zeilor nemuritori,* aşa zice el, dar să vedeţi mai departe, sînt entuziasmat! El spune: *vei şti pînă unde se întind diferitele fiinţe şi ce le uneşte şi le leagă; vei cunoaşte apoi, după adevăr, că natura este pretutindeni asemenea. Vă place?*

— Nu ştiu, zise conducătorul echipei ciclului 214, dacă şi fără noi...

— O intuiţie mă face să cred, zise psihologul, că fără noi ar fi aflat şi singur o parte din lucruri, şi oricum, dacă nu el, altul dintr-o generaţie puţin mai tîrzie ar fi ajuns în acelaşi loc.

— Deci unde este necesitatea absolută a misiunilor noastre? întrebă conducătorul echipei ciclului 214.

— Aici, zise psihologul. La noi pe planetă voi recalcula toate probabilităţile, dar sînt convins că n-am greşit; e o populaţie de fiinţe raţionale...

— Cu foarte multe defecte de structură, în primul rînd acest sistem coloidal! zise biologul.

Psihologul răspunse:

— Se vor filtra.

Ei mai rămaseră în preajma învăţătorului din Crotona un timp destul de lung pentru pămîntenii care trăiau de patru sau cinci ori mai puţin decît expediţionarii. Dar misiunea ciclului 214 se apropiase de sfîrşit.

— Putem pleca, spuse într-o zi conducătorul echipei. L-am auzit pe acest Pitagora exclamînd: *Ai curaj! Neamul oamenilor este divin.* Vi se pare interesant?

Nimeni nu răspunse nimic şi toţi se gîndiră că psihologul ar fi găsit şi aici o justificare, însă psihologul nu era de faţă pentru că plecase spre un ţinut unde munţii încercuiesc un podiş neted şi aproape rotund şi unde alt sacerdot de învăţătură egipteană, se pare cunoscînd şi pe Pitagora sau măcar pe unii dintre elevii lui, se dusese să-şi răspîndească gîndirea. Psihologul voia să-l cunoască şi să-l ajute, după ce auzise de la unii elini că putea fi găsit în vreo peşteră din piscul Kogaionon. Omul se numea Zamolxe.

★

— Aţi izbutit mai mult?

— Deocamdată maşinile fac controlul.

Ceilalţi erau ocupaţi cu zonele lor de investigaţie. Păreau nemulţumiţi.

Cel care pusese întrebarea spuse iarăşi:

— Ştiu din arhivă că ciclul anterior a făcut mai mult. E cumva o involuţie la fiinţele de pe planeta a treia din sistemul stelei galbene unde aţi fost? Sau n-aţi ales bine...

— Am ales ce s-a putut alege, zise un sociolog.

Cel care pusese primele două întrebări, conducătorul general al expediţiilor, păru mîhnit.

— Ciclul 214 se plîngea de mistificare, zise istoricul expediției. Noi am găsit o formă ciudată, foarte ciudată...

— Tot mituri? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— Mai rău, zise istoricul: patru religii principale au supus aproape toată planeta, cu puteri juridice și cu mistificare codificată în definiții morale de esență de cele mai multe ori contradictorie.

— Ce urmăresc? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— N-am înțeles prea bine, zise fizicianul.

— Eu cred că am intuit. Mașinile vor calcula pînă mîine tot! zise conducătorul echipei ciclului 215. Ființele planetei pe care am fost au uitat relațiile cu noi și cu alte civilizații galactice. Cunoștințele aflate s-au destrămat ori au fost deformate. Unii dintre ei se străduiesc să le restabilească, dar sistemul acum e acesta: cineva pornește înainte, și o mie de semeni se reped să-l tragă înapoi. Dificultăți neașteptate, și totuși...

— Realizările voastre? îl întrerupse conducătorul general al expedițiilor.

— Chimistul a pierit. L-a distrus o sectă. Era să pierim toți! zise fizicianul.

— Prea devreme?... zise conducătorul general al expedițiilor. Regret că sînteți imprudenți. Dar nu mi-ați spus rezultatele...

— Am fost imprudenți ca să-i ferim pe ei de pericole, spuse sociologul.

— Cum i-ați ferit? întrebă conducătorul general al expedițiilor. În centrii informației speciale s-a păstrat și relatarea că prin pieirea unuia dintre voi acel impuls mistic în loc să dispară s-a întărit.

— Totuși am lăsat și urme bune, zise psihologul.

— Care? întrebă conducătorul general.

— Roger Bacon! zise psihologul cu oarecare mîndrie. Acela a formulat în scris pentru contemporanii săi ideea diferenței calitative a elementelor.

— L-ați învățat și ceva practic? întrebă conducătorul general.

— Da, zise fizicianul. Dar n-a izbutit să înțeleagă: telescopul, vehiculul terestru cu autotracțiune, aparatul de zbor în atmosferă. Le-a enunțat. Nu știa să le și construiască.

— Ați insistat? întrebă conducătorul general al expedițiilor.

— Cît s-a putut, zise fizicianul.

Conducătorul general al expedițiilor primi din tava unui robot o sferă informațională; o conectă la tîmpla sa diafană și după o vreme zise:

— Iată, alte erori! Față de erorile trecutului experimental. De la ciclul expediționar 208 s-a interzis manifestarea spectaculoasă a misiunilor noastre. Acele făpturi nu mai trebuiau să vadă vehiculele noastre interastrale.

— Și le-a văzut vreun om? întrebă îngrijorat conducătorul echipei ciclului 215.

— Firește! spuse conducătorul general al expedițiilor. Discurile zburătoare ale ciclului 213 sînt consemnate de o făptură numită Aristotel, e totuși bine că într-o scriere meteorologică. Discurile ciclului 214 au devenit spectacolul naturalistului Plinius Senex.

— Aici nu văd nimic grav, zise fizicianul. Erau doi oameni de știință.

— Cei doi, da! zise conducătorul general al expedițiilor. Dar cei care n-au scris fiindcă nu știau să scrie, și totuși le-au văzut?... și după ce privi nemulțumit întreaga echipă, își continuă ideea: Chiar mult mai tîrziu, cu toate posibilitățile de anihilare a culorilor și luminozității, bănuiesc că ciclul vostru, în prima încercare... Un cronicar de pe planeta lor, Grégoire de Tours (ah, aceste limbi mereu transformate și mereu greoaie ale lor!), notează niște globuri de foc zărite în cer. Sînteți mulțumiți?

Conducătorul echipei ciclului 215 lăsă să se vadă marele său regret. Dar fizicianul remarcă:

— Ființele acelea care își zic oameni cred foarte greu pînă și în evidența experimentului. Este adevărat că ele cred mai curînd ceea ce este neverosimil...

Colegii săi îl priviră însă cu repros: n-avea rost nici un fel de justificare.

★

Din consemnarea misiunii ciclului 216:

„Rezultate contrarii. Informarea zadarnică a unui om tulburat de afecte și contradicții. Cunoștințe rămase: vagă știre despre unele constelații vizibile din emisfera sudică (neexplorată de aborigeni) a planetei 3".

„După insuccesul inițierii acestei făpturi hiperafective de pe planeta 3 (Dante), echipa ciclului 216 a fost cuprinsă de o dezagregare a constantei fiziologice, încă neexplicată. După 50 de revoluții ale planetei 3 în jurul stelei galbene, s-a întors numai conducătorul echipei, informînd consiliul general al expedițiilor că toți ceilalți specialiști ai misiunii au intrat într-un proces involutiv, însoțindu-se cu femei pămîntene (care sînt totuși, după mărturia conducătorului echipei ciclului 216, foarte atrăgătoare și perfide) și renunțînd atît la misiune, cît și la întoarcerea în sistemul solar natal. Nu există informații cu privire la gradul de involuție a membrilor misiunii. Calculele constată că amestecul membrilor misiunii ciclului 216 cu femeile planetei 3 nu poate fi nociv pentru populația acelei planete, întrucît un fenomen similar s-a mai petrecut cu prilejul expediției ciclului 187. Unele intervenții în codul genetic pot fi utile. Se impune totuși o selecție mai sigură în viitor a membrilor celorlalte misiuni ciclice care vor mai fi".

★

Echipa se adunase între niște munți nefrecventați, spre a clasifica rezultatele cercetărilor întreprinse.

— Ciclul nostru a durat cel mai mult, zise conducătorul echipei ciclului 217: aproape toată viața noastră! El se gîndi puțin și adăugă trist: 285 de revoluții orbitale ale acestei planete. Și rezultatul?

— Cîțiva pămînteni inițiați cu mai mult succes decît toți de pînă acum, zise istoricul ciclului 217.

— Dar și observarea de către unii oameni în revoluția orbitală pe care ei o numesc anul 1478, în munții numiți de ei Alpii helvetici, a discului expediției noastre! zise conducătorul echipei, cu o mare insatisfacție.

Psihologul era și de astă dată o ființă plină de pasiune și interes pentru populația terestră, aproape la fel ca toți predecesorii săi, încît în consiliul general al expedițiilor ciclice începuse să se considere că meseria de psiholog este cea mai supusă afectelor, poate mai mult chiar decît aceea de artist. Psihologul zise:

— Nu pot reproșa nimic activității ciclului nostru cînd mă gîndesc la aceste fraze: *Nici o investigație umană nu se poate intitula știință adevărată dacă nu trece prin demonstrația matematică*; și: *Mișcarea este cauza oricărei vieți*; sau: *Mai multe sînt între pămînt și cer, Horatio, decît închipuie filozofia ta!*

— Da, firește! zise întorcîndu-se mustrător spre el conducătorul echipei ciclului 217. Unul se numește la ei Leonardo da Vinci, l-am recunoscut. Planuri de mecanisme romantice, însă o pictură cutremurătoare și enigmatică. Nu-ți face iluzii: însușirile sînt ale lui... Celălalt te-a numit Ariel, nu știu ce înseamnă asta. Vei rămîne personaj dramatic în teatrul omenirii, psiholog extraterestru!

Ceilalți zîmbiră în felul lor.

— Nu consider că am greșit! zise psihologul. Shakespeare este poate cel mai bine organizat creier din toate cîte le cunoaștem pe planeta lor. Stările lui afective care transmit idei și neverosimila modelare a acestui limbaj primitiv pînă la stadiile noastre de gîndire e tot ce mi-aș fi dorit să văd în misiunea mea. Eu sînt împăcat cu mine însumi.

Și se îndepărtă spre pasul dintre munți ca să privească un răsărit de soare terestru.

Dar fizicianul interveni:

— Am cercetat o sursă de unde enigmatice. N-am mijloacele de laborator de acasă, însă pot să vă spun o părere provizorie.

— Nu credem în păreri provizorii! zise istoricul zîmbind diafan.

— Am învățat de la pămînteni să ne încîntăm cu anecdote! spuse conducătorul echipei ciclului 217.

— Eu comunic ce constat, zise sec fizicianul. Iată ce constat: în acest Shakespeare, pe care l-am văzut o singură dată și nici nu sînt sigur că era el... ah! făpturile astea seamănă prea mult unele cu altele..., în acest Shakespeare s-a introdus la un moment dat un jet de unde străine. El gîndește foarte pămîntean, și uneori ideile noastre nu-i convin, ceea ce n-a remarcat cu alții nici una dintre expediții. Am reîntîlnit un ton de gîndire pe care l-am mai constatat și pe...

— Nu vrei să spui că pe planeta a patra! începu astronomul.

— Încă nu vreau să spun nimic mai mult, zise fizicianul. Dar în timpul revoluției orbitale precedente a planetei a treia am cunoscut împreună cu psihologul un om care e socotit de-ai lui bolnav de nervi sau chiar nebun. Nimeni dintre noi nu l-a instruit. Totuși a dispărut un timp nu se știe unde, acum s-a întors și vorbește cu

amănunte precise despre sateliții planetei a patra și de o astronavă. Nu ni s-a părut nebun. Îl cheamă Swift...

Conducătorul expediției ciclului 217 rămase pe gînduri.

★

Pe diverse orbite satelitice, de douăzeci de ani înconjurau planeta a treia din sistemul solar al stelei galbene aflată la marginea acestei galaxii, diferite discuri și diferiți cilindri care nu se mai fereau de ochii omenești. Numeroasa expediție a ciclului 219 învățase din îndelungata experiență a ciclurilor anterioare că, oricît de inteligentă și intuitivă, populația planetei cercetate mai înclina destul de des către mituri și anecdote sau prefera meditației și experimentului științific cotidian, adică descoperirilor în marea cunoaștere, fie delirul inexplicabil pentru extratereștri în fața zborului unei mici sfere umplute cu aer și izbite cu piciorul, fie pierderea de vreme în abuzul de alimentație și băutură, acest din urmă abuz, din nevoia de a fi practicat, generînd un număr mare de relații nocive între ființele raționale ale planetei a treia.

Și totuși această omenire evoluase uimitor de repede în ultimul răstimp, căci știa să folosească practic fizica particulelor elementare, știa să construiască mașini cu gîndire automată, știa... Nu, încă nu știa să renunțe cu totul la ucidere și amăgire. Dar accelerația evoluției era vădită.

În sfîrșit, după 218 cicluri expediționare, misiunea ciclului 219 spera să poată intra în contact public cu toată omenirea.

Conducătorul echipei de astă dată foarte numeroase nu avea încă dreptul la certitudinea acestui contact. Pe de o parte, înclinarea spre mit nu dispăruse, polemici subsidiare ocolind adevărul ca să acorde credit nu intuițiilor, ci născocirilor publicitare de tot soiul în legătură cu vecinătatea extratereștrilor. Pe de altă parte, planeta a treia mai avea de parcurs o revoluție orbitală în jurul Soarelui ei pînă la întîlnirea cu un asteroid, de care o parte din omenire se temea, pe care altă parte din omenire se pregătea să-l comercializeze, bănuindu-l compus din platină pură, în timp ce partea a treia și cea mai mare a omenirii nici nu auzise de el, informîndu-se deocamdată asupra mijloacelor de nutriție, reproducție, împodobire și amuzament gol, dacă nu era ocupată cu alte fapte mai grave.

Astronomul expediției ciclului 219 zîmbi larg, aproape ca un pămîntean, căci calculase și știa precis că asteroidul nu se va ciocni cu planeta. Și într-un efort suprem reuși chiar să rîdă puțin, încît biologul îl privi mirat și zise:

— Ce s-a întîmplat cu tine? Ai început să pari om...

VLADIMIR COLIN

DIALOGURI LITERAR-GALACTICE

(VIII)

DEUS EX MACHINA, FANTASTIC, UMANITATE

Aminteam cîndva că, într-un fel, literatura de anticipație acoperă inconștienta nevoie de basme a adulților. Dacă prin sintetizarea aspirațiilor și viselor unei umanități copleșite de propria ei progenitură Tehnica (și nevoită să mobilizeze tot mai des uriașele resurse ale milenarei ei culturi morale în vederea stăpînirii acestei Tehnici, indiferentă la morală), exemplarele de calitate ale genului se ridică la nivelul parabolei, al dezbaterilor filozofice culminînd în simboluri pline de strălucire, destule producții, în schimb, nu depășesc trista faimă a poveștilor bune de adormit în picioare. Ba, cum calitatea e întotdeauna mai greu de obținut decît contrariul ei, e firesc și ca anticipația — considerată pe plan mondial — să ofere mai frecvent amatorilor acele produse dubioase care au compromis-o în ochii a destui iubitori de literatură (insuficient înarmați cu răbdare pentru a descoperi piscurile, desigur, dar nelipsiți de discernămînt), deși între amintitele extreme încape gama largă a unei producții din ce în ce mai bogate și mai variate, cu largă audiență la un public recrutat din rîndurile adolescenților pînă la cele ale bunicilor, din cele ale elevilor și studenților pînă în cercurile intelectualilor și savanților cu renume. Fenomenul acestei audiențe insolite nu poate fi explicat decît prin nevoia de a visa, de a primi răspunsuri la întrebările pe care ni le punem, pentru a ne afla fără veste în fața impasibilului chip al Sfinxului; și (mai ales) prin nevoia de acel altceva numit miracol, atît de adînc înrădăcinat în structura intimă a fiecăruia dintre noi.

Pare ciudat să vorbim despre miracol în această a doua parte a secolului XX, cu atît mai mult cu cît în literatura modernă intervenția miracolului (care tot miracol rămîne, în ciuda explicației științifice — practic pseudoștiințifice — menită să ne liniștească) se aseamănă perfect cu intervenția faimosului Deus ex machina, zeul a cărui intrare în scena elină era îngăduită de prezența în culisele teatrului a unor ingenioase mașini. Ivirea lui miraculoasă putea fi explicată, dar efectele intervenției sale în treburile pămîntenilor nu erau mai puțin decisive, de vreme ce i se acordau din principiu puteri deosebite. Cam așa stau lucrurile și în domeniul anticipației, deosebirea

constînd în faptul că anticul Deus ex machina se manifesta de obicei către sfîrşitul acţiunii, aducînd cu el deznodămîntul, în vreme ce noii factori miraculoşi îşi fac acum apariţia la început, declanşînd evenimentele. Numele lor e „uluitoarea descoperire a doctorului X", intervenţia unui obiect sau a unei fiinţe extraterestre, descinderea eroului pe o planetă necunoscută etc. etc., factori fantastici, deşi plauzibili (aşa cum existenţa unui zeu era fantastică, dar absolut plauzibilă pentru publicul care umplea teatrul în antichitate) şi în chip aprioric, ca şi vechiul zeu, vehicule ale unor puteri sau virtualităţi ce depăşesc actualele posibilităţi omeneşti.

Dacă ne amintim că piesele la care ne referim nu erau de cele mai multe ori decît vechi basme sau mituri dramatizate, ajungem la ideea de la care am plecat, aceea că literatura de anticipaţie — atît de înrudită ca structură şi ca formă de răspuns cu aceste piese — pune în circulaţie basmele de care adulţii au nevoie, mai mult, de care nu se pot lipsi. Aceste basme sînt foarte felurite şi lumea contemporană a înfiinţat sumedenie de „uzine de vise" pentru a satisface o cerere continuă. Mi se pare infinit preferabil recursul la basmele anticipative (dintre care unele, cel puţin, se ridică la nivelul celor mai semnificative opere literare ale epocii noastre) decît astîmpărarea inevitabilei nevoi după „altceva" cu ajutorul elucubraţiilor mistice sau, aşa cum se întîmplă în Occident, prin intermediul dulcegelor şi interesatelor report je privind „fantasticul" noroc al cutărui model, devenit peste noapte stea, sau al cutărei modiste ajunsă printr-o senzaţională căsătorie prinţesă de Monte-Buranjuru, evenimente — la nivelul respectiv — fantastice, pentru că ieşind din canoanele cotidianului sau ale legilor sociale. „Chassez le naturel, il revient au galop" spunea demult bătrînul Boileau. Şi, cum propensiunea pentru fantastic constituie una dintre caracteristicile cele mai fireşti ale omenirii, ea se satisface cum poate...

Ducînd aceste reflecţii mai departe, m-am întrebat dacă nu ne grăbim numind uneori în mod simbolic oameni fiinţele raţionale ale lumilor pe care literatura de anticipaţie le închipuie, dacă nu ne grăbim socotind că fiinţele raţionale trebuie să fie neapărat oameni. Mi se pare, dimpotrivă, cu totul posibil ca aceste lumi (sau unele dintre ele) să fie populate de fiinţe în aşa fel constituite încît să reprezinte pentru noi nişte simple maşini însufleţite, nişte roboţi lucizi şi neînzestraţi cu foamea de fantastic a omenirii, incapabili să conceapă frumuseţea unui gest absurd sau măreţia unui ideal dezinteresat. În acest caz, contactul cu asemenea reprezentanţi ai raţiunii va contrazice radical iluziile idilice ale multora dintre visătorii noştri generoşi. Cea mai dramatică întîlnire dintre civilizaţii va fi fără îndoială aceea în care cele două părţi, animate de o egală bunăvoinţă, nu se vor putea înţelege, dincolo de schimbul de formule, filme sau mostre. Nu se vor putea înţelege în structura lor intimă, în aspiraţii, în spiritualitate. Testul nevoii de fantastic, sînt sigur, va fi concludent. Vercors ajunsese pe drept cuvînt, în romanul său „Animalele denaturate", la concluzia că invenţia gri-gri-ului, a amuletei — simbol al unui univers fantastic, încă rudimentar, dar răspunzînd unor necesităţi specific umane — constituie prima trăsătură distinctivă a umanităţii, cea care o desparte net de animalitate. Şi poate şi de mulţi extratereştri, aş adăuga...

De pildă, Narmar. E un monument de bune intenții și-l alimentez cu informații pe care și le însemnă cu o rară conștiinciozitate. Dar nu știe să rîdă, nu visează, e lipsit de imaginație. Ce înțelege el într-adevăr din lumea noastră ? Ce ecou pot avea cuvintele în creierul unei ființe care spune alb și înțelege negru (sau nici negru, ci o culoare pe care ochii noștri n-o bănuiesc) dacă nu cu totul altceva decît o culoare ?

— Sînt gata să te ascult, rostește chiar atunci Narmar, iar eu îi comunic gîndurile și îndoielile mele, sfîrșind prin a-l întreba :

— Nu crezi că am dreptate ?

— Nu știu, răspunde el cu prudență, dar mărturisesc că asemenea gînduri m-au încercat și pe mine. Faptul că studiez de atîta amar de vreme Pămîntul, fără să înțeleg încă mare lucru, e simptomatic... Dar să nu ne încurcăm deocamdată în probleme atît de complicate. Lămurește-mă, mai degrabă, ce-i cu basmele pentru adulți și cu Deus ex machina...

— Prea bine. Am să-ți vorbesc despre romanul

„NU CĂUTAȚI EROUL!" de Leonid Petrescu

— E un basm pentru adulți ?

— Și nu numai ca factură generală, asemenea mai tuturor lucrărilor de anticipație, de vreme ce autorul recurge de astă dată chiar la schema unui basm tradițional, întîlnit sub diverse forme în folclorul mai tuturor popoarelor. E vorba despre împrejurarea specială în care se pomenesc eroii și datorită căreia li se îngăduie să formuleze trei dorințe, cu asigurarea că ele vor fi împlinite. Nechibzuința sau lăcomia le dictează două dorințe nefirești, a căror promptă realizare îi pune într-o situație neplăcută, din care nu pot ieși decît epuizînd cea de-a treia și ultimă dorință pentru a rîvni să se regăsească așa cum fuseseră înaintea intervenției miracolului în existența lor. Scriitorul englez William Wymark Jacobs a scris, pe această temă, povestirea fantastică (devenită clasică) „Laba de maimuță".

— Perfect. Și cum procedează Leonid Petrescu ?

— Adunînd patru excursioniști într-o cabană, îi face să-și mărturisească fiecare dorințele. Pomenitul Deus ex machina e reprezentat de o presupusă navă cosmică, a cărei intervenție miraculoasă îi înzestrează temporar cu facultățile rîvnite (memorie prodigioasă, simțuri mai ascuțite, puterea de a capta și transmite gînduri, reacții ultrarapide) care se dovedesc, pînă la urmă, a avea efecte mai degrabă nefaste. În privința concluziei, autorul nu pare să se fi decis, totuși. După cum vezi, ideea basmului e respectată doar în linii mari, iar tocmai în nerespectarea ei integrală mi se pare că rezidă principala obiecție ce se poate aduce lucrării, altminteri ingenioasă și scrisă în așa fel încît se citește cu interes și plăcere.

— Explică-te. Depărtarea de la schema tradițională presupune o contribuție originală, ceea ce ar fi trebuit să mărească — și nu să micșoreze — valoarea romanului.

— Aparent, prietene. Nu uita însă că apreciabila vechime a basmelor le-a stilizat pînă a le reduce la esențial. Semnificația basmului

în cauză e limpede : nechibzuința sau lăcomia eroilor sînt pedepsite. Reluarea temei nu se justifică decît prin ridicarea semnificației sale pe o nouă treaptă, cu alte cuvinte, prin îmbogățirea mesajului transmis. E de altfel ceea ce a făcut și W. W. Jacobs în povestirea despre care am amintit. Leonid Petrescu avea astfel posibilitatea de a demonstra că dobîndirea unor însușiri neobișnuite, inumane, alterează și pune în discuție însăși umanitatea purtătorilor acestora, care se plasează irevocabil în afara parametrilor umani. Implicit, se punea așadar problema trăsăturilor definitorii ale umanității. Iată o temă grandioasă, una dintre cele pe care numai literatura de anticipație le-ar putea trata și pe care — vai ! — le ocolește. Pentru a ne lăsa din nou cu regretul că un scriitor refuză să ne dăruiască o carte semnificativă, de dimensiunile parabolei, pentru a compune un roman nelipsit de agrement, dar cu o putere de sugestie fatalmente limitată.

— Mă întreb dacă nu ești nedrept. Poate că autorul nici nu și-a propus așa ceva.

— S-ar putea să ai dreptate, și e tocmai ceea ce îi reproșez. Pretenții sporite nu poți avea decît de la cel care e în măsură să le satisfacă. De aceea mă simt dator să-i semnalez comoara pe care a trecut-o cu vederea și care îi putea aparține în întregime. Cred că e timpul ca scriitorii noștri să-și propună din capul locului teme majore, singurul fel în care anticipația românească se va impune în ansamblul anticipației mondiale. Nu mi-ar fi necaz dacă toate datele nu s-ar fi aflat reunite în mîna autorului, și doresc să-l determin ca la viitoarea lui carte să nu mai ocolească semnificația profundă a propriei sale opere.

— Și acum, lăsînd la o parte ceea ce ar fi putut fi, nu vrei să stărui și asupra a ceea ce este romanul „Nu căutați eroul !" ?

— Așa cum am mai spus, o carte scrisă cu îndemînare și care nu-i va dezamăgi, de fapt, pe cititorii pentru care Leonid Petrescu nu mai e demult un necunoscut. Mai mult, meritul scriitorului constă și în faptul că izbutește să intereseze, deși explicația neobișnuitei comportări a celor patru eroi e dată chiar din prolog, ceea ce exclude tradiționalul suspens. Pe de altă parte, diversitatea mediilor din care și-a recrutat personajele îi îngăduie incursiuni în psihologii variate, cu bune efecte comice, provenind din împrejurările insolite în care-și plasează eroii.

— Prin urmare, în fond, o carte bună, care ți-a lăsat regretul de a nu fi și mai bună. Oare nu puteai spune asta de la început ? Sau să vorbești numai despre calități ?... Știi, mă întreb uneori ce nevoie ai să discuți cu mine despre cărțile confraților tăi, așa cum o faci... La noi, pe Circa, te-ai alege numai cu ponoase !

— Mă uimești, Narmar. Să fie colegii tăi atît de incapabili de obiectivare ? Scriitorii noștri nu cunosc vanitatea, sînt bucuroși cînd li se aduc obiecții și fiecare dintre ei e prieten cu el însuși, dar și mai prieten cu adevărul...

— Serios ?... Fericit climat !

— Fericit, Narmar, fericit...

Și iată cum un Deus ex machina s-a ivit și la capătul acestui dialog !

DE CE AȚI ALES ANTICIPAȚIA?

JOSEF NESWADBA (Cehoslovacia)

Se pare că genul științifico-fantastic e atît de atrăgător deoarece, în epoca noastră — de revoluție tehnică-științifică tot mai accelerată —, el îl distrează pe cititor, dar îl și informează ; în plus include și elemente de aventură, ceea ce-i lipsește prozei contemporane „fotografice" și introspective. În sfîrșit, însuși faptul științific, care a căpătat o rezonanță socială, atrage atenția. Mă gîndesc la cele spuse de Robert Oppenheimer : în prezent există în lume mai mulți savanți decît în întreaga istorie de pînă acum a omenirii.

O altă problemă este aceasta : cum stăm în prezent cu nivelul artistic al literaturii fantastice. Cred că în direcția aceasta scriitorii rămîn foarte îndatorați. Am auzit pe cineva spunînd că nu sînt buni acei scriitori care doar plăsmuiesc idei fantastice. Această afirmație conține o doză de adevăr.

Sîntem martorii interesului crescînd al cititorului față de cărți, dar în același timp, în domeniul temelor și al scrierilor științifico-fantastice, se constată, după părerea mea, un regres.

Eu sînt medic și de-aceea înclinația spre științele naturale e dictată de însăși profesiunea mea. Întrucît sînt medic psihiatru, e lesne de înțeles interesul deosebit ce-l port psihologiei. Aici rezidă și cauza alegerii mele.

În încheiere, aș vrea să spun că un mare scriitor de anticipație va fi acela care, avînd idei interesante, va stăpîni și măiestria adecvatei lor întruchipări artistice.

HERBERT W. FRANKE (R. F. G.)

Genul utopiei ne dă posibilitatea să creăm un model al lumii viitoare. Pe mine, ca experimentator al naturii, mă interesează în primul rînd acele prefaceri din sferele vieții care sînt condiționate de tehnică, cibernetică, psihologie etc. Eu privesc literatura fantastică nu ca pe o profetizare, ci ca pe o prezentare a posibilităților favorabile și nefavorabile la care se cuvine să ne gîndim. De hotărîrile luate azi depinde și ceea ce ne așteaptă mîine. Trecutul doar ne învață, viitorul îl mai putem influența ; iată de ce viitorul prezintă pentru noi un interes mult mai mare decît trecutul, iar romanul utopic mai mult interes decît cel istoric.

Eu personal sînt de părere că știința nu ne furnizează doar mijloace tehnice prin care Pămîntul poate fi izbăvit de mizerie, ci

pune totodată bazele unui mod de a gîndi care implică spiritul de toleranță și înțelegerea reciprocă.

Marile sarcini pe care le pune în fața noastră viitorul reclamă atenția unui cît mai mare număr de oameni asupra problemelor legate de progresul omenirii. Drumul în această direcție îl deschide literatura utopică de science-fiction sau, așa cum se spune la dv., literatura științifico-fantastică. Pe această cale ar trebui să meargă înainte de toate scriitorii care au cunoștințe temeinice și un orizont larg în care se include și înțelegerea procesului de evoluție.

POUL ANDERSON (S. U. A.)

Teamă mi-e că nu voi putea numi cauzele concrete care m-au îndemnat să devin scriitor de anticipație; nu-mi aduc aminte să fi luat cîndva hotărîrea să ajung un astfel de scriitor. Mi-am dat lucrarea de diplomă la fizică și intenționam să mă consacru științei. Citeam întotdeauna cu plăcere lucrări de science-fiction și, ca să mă distrez, scriam și eu povestiri fantastice, dar am rămas foarte mirat cînd le-am văzut publicate. Abia cu timpul mi-am dat seama că literatura este adevărata mea vocație.

De-atunci am scris destul de mult, atît în domeniul ficțiunii, cît și în genurile realiste. S-ar putea pune întrebarea: „De ce scrie omul așa de multe lucrări fantastice?" Desigur, posibilitățile genului fantastic nu sînt nelimitate; de pildă, în acest gen e foarte greu să exprimi cele mai profunde emoții ale omului, și măcar din acest motiv nu trebuie să scrii numai lucrări de domeniul ficțiunii. Pe de altă parte însă genul fantastic are și marile lui avantaje. El poate transmite cititorului sentimentul nemărginirii, al frumosului și al captivantului mister sideral. El e capabil să dea o semnificație umană unor interesante ipoteze, ca bunăoară caracterizării vreuneia dintre planetele ce nu se aseamănă cu Pămîntul. Creînd cu ajutorul procedeelor literare situații sociale intenționat simplificate, el poate exprima concepția autorului cu privire la mecanismul social și poate eventual oferi cititorului care gîndește vreo idee nouă.

În sfîrșit, literatura științifico-fantastică, manifestîndu-se ca o slujnică a științei și a tehnicii, poate aduce un anumit folos și societății. Se înțelege că efectul pedagogic direct chiar și al unei povestiri mai meticuloase în descrieri e insignifiant; genul fantastic nu e o metodă de expunere a faptelor. Dar el poate da cercurilor largi ale publicului un anumit mod de a înțelege tehnica și știința ca activități umane frumoase. În orice caz, în S.U.A., numeroși savanți și ingineri recunosc că literatura științifico-fantastică a fost prima care le-a stîrnit interesul în domeniul care ulterior a devenit scopul întregii lor vieți.

În pragul MILENIULUI III

Vom mai avea nevoie de ziare și cărți?

În limbajul curent al organizațiilor internaționale dependente sau cu statut consultativ pe lîngă Organizația Națiunilor Unite, prin comunicații de masă se înțeleg toate legăturile curente, zilnice, care creează omului modern ambianța existenței sale, în strînsă dependență de tot ceea ce îl înconjură pe plan local, național și internațional. Necesitatea de a fi informat, de a cunoaște tot ceea ce se petrece nou în micromediu și în macromediu, pe plan politic, social, cultural, sportiv și profesional, constituie o trăsătură caracteristică omului contemporan și ea se va accentua simțitor în viitor.

O caricatură apărută recent în revista americană „Saturday Evening Post" înfățișa un om copleșit de maldărele de ziare, cărți, reviste, solicitat de radioul și televizorul instalate acasă; în a doua sa ipostază, cea profesională, același personaj este supus unei tot atît de intense suprasolicitări din partea materialelor informative care abundă și a comunicațiilor de toate tipurile.

Un grup de psihologi francezi, efectuînd un sondaj printre oameni cu diferite profesiuni, muncitori calificați, profesori, ingineri, funcționari, toți nelegați de servicii publice, unde legătura cu exteriorul constituie o caracteristică, au ajuns la o concluzie care poate fi considerată surprinzătoare. În actualul sistem al comunicațiilor de masă, un om educat și cult, preocupat de profesiunea lui și cu o activitate multilaterală, indiferent dacă îndeplinește o profesiune predominant manuală sau intelectuală, ar trebui zilnic să citească 2 ziare, 2—3 reviste de informare generală, 50—100 de pagini în probleme profesionale, să ia contact cu 15—20 de persoane pe plan profesional și cu 5—10 persoane din sfera relațiilor de prietenie personală, să răspundă sau să efectueze minimum 15—20 de comunicări telefonice profesionale și 4—8 de natură personală; de asemenea, primește 4—5 scrisori, telegrame pe zi și expediază cam tot atîtea. Totalul mediu al tuturor acestor îndeletniciri ar reprezenta 5—6 ore zilnic, din care se apreciază că jumătate s-ar efectua în timpul de lucru și jumătate în timpul afectat timpului liber.

Într-un studiu realizat de divizia informativă a U.N.E.S.C.O., se evidențiază că un specialist cu calificare superioară, indiferent de profesiune, pentru a urmări materialele de strictă specialitate care apar pe plan mondial, are nevoie în condițiile cunoașterii curente a 6—7 limbi de mare circulație, de nu mai puțin 14—16 ore pe zi. Cînd mai aplică specialistul cunoștințele obținute și care va fi bu-

getul său zilnic de timp ? se întreabă pe bună dreptate autorii acestui studiu.

O anchetă sociologică efectuată în Republica Federală a Germaniei, la Hamburg, în legătură cu tipurile de apartamente care urmează a fi construite a scos la iveală interesanta constatare că peste trei sferturi dintre cei solicitați să răspundă propun extinderea locului rezervat pentru biblioteca familiei, al cărei volum propriu și spațiu rezervat în apartament sînt, de regulă, insuficiente.

Revenind la caricatura apărută în revista americană, înțelegem că talentul autorului se îndrepta către sesizarea unor anomalii care bîntuie în vremea noastră și care se vor accentua cu siguranță în viitor.

O prospectare a viitorului în acest domeniu al comunicațiilor de masă prezintă interes atît fiindcă ele sînt nemijlocit legate de bugetul de timp al fiecăruia, cît și pentru că progresul științific și tehnic ne rezervă și aici, după părerea unor specialiști, mari surprize. Se pare că în viitor primirea acasă a corespondenței și a ziarului va constitui un element tot atît de anacronic ca și modul în care se călătorea cîndva cu diligența, care își schimba caii la fiecare poștă.

Un specialist englez în această problemă, Gerald Barry, fost redactor-șef al revistei „Saturday Review" și al ziarului „News Cronicle", afirmă că ziarele așa cum apar ele acum sînt demodate. Tipărirea cotidiană în sute de milioane de exemplare a unor ziare care au uneori zeci de pagini și a unor reviste săptămînale și lunare în tiraje uriașe reprezintă o mare risipă de muncă socială și de materie primă. Viitorul va elimina marile rotative de imprimat, care ocupă spații prețioase în clădiri, și va da la o parte tot sistemul actual ultracentralizat de informare curentă a populației, realizînd totodată o importantă economie de hîrtie și de lemn.

În anul 1965, după datele furnizate de F.A.O. (Organizația pentru agricultură și alimentație a Națiunilor Unite) aproape 2 000 milioane mc material lemnos a fost utilizat în economie, din care 70% pentru fabricarea pastei de hîrtie. În următorii 10 ani se prevede o creștere pînă la 2 200 milioane mc. Numai în Europa cererea de pastă de hîrtie va fi în 1980, dacă se continuă cu creșterea din ritmul ultimilor ani, de patru ori mai mare decît cea din 1965. Refacerea și sporirea fondului de păduri necesită, pe plan mondial, 48 miliarde de dolari, pentru a asigura consumurile prezumate pentru următorii 10—15 ani.

Viitorul însă nu aparține ziarului din lemn, care trebuie tăiat, transportat, prelucrat în pastă de hîrtie, uscată, laminată, din nou transportată la tipografii, unde mașini imense o imprimă în culori, cu litere mari și mici, cu desene și fotografii, pentru ca apoi să urmeze legarea, tăierea și transportul la rețeaua de distribuție și acasă, la domiciliul abonaților. Viitorul aparține ziarului electronic. Redactat local pentru fiecare grup de orașe sau pentru fiecare oraș mare, el va deservi, pe bază de abonament, pe posesorii aparatajului de recepție, care poate fi vizual sau imprimator.

Televizorul cu mai multe canale va deveni, prin adaptare, ziarul electronic, care, pe diferite canale și la diferite ore, va recepționa imaginile de informare și textul corespunzător. Cuplarea televizorului cu un „magnetoscop" realizează, la dorință, imprimarea unei emisiuni de știri sau artistice și păstrarea ei, pentru a fi re-

produsă, pe o bandă magnetică vizuală și sonoră. O simplă apăsare pe buton și ceea ce ni se pare demn de păstrat dintr-o emisiune televizată poate fi înregistrat ca la un obișnuit magnetofon și redat ori de cîte ori dorim. După cum, la epuizarea interesului, banda se șterge pentru a putea fi refolosită.

Teleimprimatoarele vor deservi obiecte personale sau poate familiale. Dacă imaginea și vocea crainicului care ne dă știrile televizate nu ne satisfac, teleimprimatorul va înregistra în scris, în mod automat, emisiunile la care ne-am abonat, pe care le putem citi chiar la înregistrare sau oricînd dorim ulterior. Cuplarea teleimprimatoarelor de folosință „casnică" în mari rețele interconexate creează o mare economie de timp și de energie.

Prin sistemul sateliților de telecomunicații, „mondializarea" sistemului de informare devine perfect realizabilă, iar televizorul cu magnetoscop și teleimprimatorul pot deservi atît informarea generală internă și internațională, cît și cea profesională.

În aceste condiții, numai mesajele poștale „manuscrise" necesită să fie transmise „în mînă". Restul comunicărilor (telegrame, convocări, avize de plată) pot intra în sistemul televizor + magnetofon + teleimprimator. Și în această privință există începuturi promițătoare.

Transmiterea corespondenței la domiciliu a căpătat în ultimii ani un caracter mult mai mecanizat și chiar automatizat. Trierea electronică a corespondenței se face experimental la Poșta centrală din Chicago (S.U.A.) cu ajutorul unor mașini prevăzute cu o serie de dispozitive palpatoare. Condiția prealabilă necesara este ca plicurile în care se închide corespondența să fie marcate în relief după un anumit cod pe care palpatoarele le pot tria cu viteză, în funcție de localitățile de destinație. Dar chiar dacă această cartare a corespondenței se poate automatiza, distribuția ei rămîne tot apanajul romanticului și tradiționalului factor poștal, e drept dotat cu mijloace moderne de deplasare. Iar cutia de poștă devine un sistem pneumatic care transmite instantaneu corespondența lăsată la intrarea locuințelor colective în apartamentul destinatarului.

În aceste condiții este previzibilă o descentralizare serioasă a sistemului de informare, atît sub aspect geografic pentru presa zilnică și săptămînală, cît și pe ramuri de specialități tehnice și științifice pentru presa de specialitate.

Studiourile de televiziune și de alimentare a teleimprimatoarelor vor fi foarte numeroase, dar vor lucra în strînsă legătură, deoarece vor fi interconectate, preluîndu-și mult unul de la celălalt tot ce este mai nou și mai interesant. Practic, marile evenimente naționale și internaționale vor putea fi urmărite pe viu de toți cei care doresc să facă acest lucru.

Procesul deja existent al creșterii importanței marilor agenții de presă va deveni tot mai pronunțat și, cîndva, se poate spera, toate aceste servicii vor putea fi unificate într-o singură agenție mondială de presă, care va furniza știrile brute întregii rețele de comunicații de masă.

Legăturile poștale și chiar cele telefonice curente vor fi înlocuite prin videotelefoanele care vor permite discuții bi și multilaterale, reducînd deplasările de contact dintre oameni, fără ca aceasta să însemne o reducere a călătoriilor. De ce vor călători oamenii, cu ce și cum se va organiza deplasarea lor reprezintă

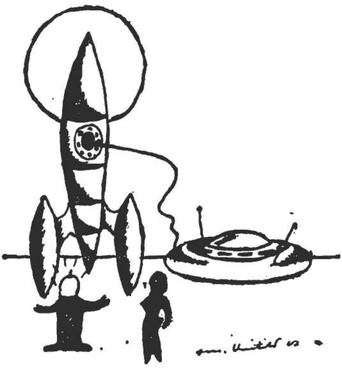
însă un cu totul alt subiect. Vor dispărea cărţile? Nicidecum. Vor lua o mare amploare publicaţiile de referate, în care colaboratorii unor perfecţionate institute de sinteză, pe ramuri şi subramuri ale ştiinţelor şi tehnicii, vor asigura difuzarea pe specialităţi, în mod operativ şi cu discernămînt, astfel încît să existe efectiv posibilitatea de alegere conştientă a ceea ce este mai util şi posibil a fi citit şi studiat de oameni, conform cu aptitudinile şi dorinţele lor, cu siguranţă mult mai diversificate decît în prezent. Plăcerea şi nevoia de a avea cărţi vor fi satisfăcute, dar o bună parte dintre ele vor putea fi păstrate pe microfilme şi citite prin proiecţie, aşa cum se practică în prezent în marile biblioteci. Capacitatea de păstrare într-o locuinţă a unor asemenea lucrări creşte nemăsurat de mult, se evită deteriorarea cărţilor şi păstrarea lor este mult mai igienică, fără praf. Dar, cu siguranţă, de ediţii bibliofile, de cărţi de artă şi de alte desfătări grafice ale civilizaţiei şi culturii nu se vor lipsi nici urmaşii noştri.

Progresul tehnicii electronice moderne şi scăderea rapidă, într-un interval de timp relativ scurt, de 15—20 de ani, a preţurilor de fabricare a utilajelor electronice „de uz casnic" vor mări într-o asemenea măsură accesibilitatea unor asemenea aparate, aducînd pe planul economiei mondiale şi naţionale redistribuiri şi economii, încît toate cele arătate mai sus nu sînt utopii, ci anticipaţii foarte realiste.

VIRGIL IOANID

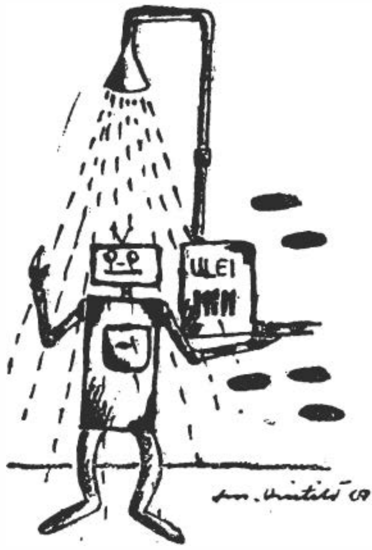
UMOR

de I. M. VINŢILĂ

— Iată, iubito, ţi-am adus o farfurie zburătoare.

— Bine, dar eu voiam un serviciu întreg.

— Şi acum un duş reconfortant!

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPŞF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

Abonaţi-vă la revista „Ştiinţă şi tehnică" — publicaţie lunară editată de C.C. al U.T.C. şi Consiliul pentru răspîndirea cunoştinţelor cultural-ştiinţifice. Abonamentele se primesc de către oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii pînă la data de 25 ale fiecărei luni, cu deservirea în luna următoare.

Revista se găseşte de vînzare la toate chioşcurile pentru difuzarea presei şi debitele O.C.L.

PREŢUL 1 LEU

41007

iulie 1967